

رمضان

ЖУМА МАВЪИЗАСИ
“01” Июнь, 2018 й.

Усмонхон АЛИМОВ
“16” Рамазон, 1439 х.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ЗАКОТ МОЛНИ ПОКЛАШ ДЕМАКДИР

Муҳтарам жамоат! Закоат – исломнинг бешта асосий устунларидан учинчиси бўлиб, ҳижратнинг иккинчи йили шаввол ойида рамазон рўзаси ва фитр садақасидан сўнг фарз қилинган. Закоат луғатда: поклик, кўпайиш, зиёда бўлиш ва барака маъноларида келади. Шаръий истилоҳда эса: “Муайян моллардан белгиланган бир бўлагини Аллоҳ таоло белгилаб берган бир тоифа мусулмон кишиларга мулк қилиб беришдир”. Закоат сўзининг маъноларидан бевосита кўриниб турибдики, уни берган кишининг мол-у давлатининг қолган қисми фақир ва мискинларнинг ҳаққидан пок бўлади. Закоати берилган молга барака киради, шунингдек, кўпайиб, ўсиб бориб, зиёда бўлаверади. Закоати адо этилган молларни Аллоҳ таоло асрайди. Бу ҳаёт тажрибаларидан жуда кўп маротаба ўтган. Қуръони Каримнинг ўттиз икки жойида закоат беришга буйруқ бўлиб, шундан йигирма саккизтаси намоз билан бирга зикр қилинган. Шу эътибордан закоатнинг мартабаси намознинг мартабаси билан баробар десак ҳато қилмаймиз. Ҳолбуки, намоз диннинг устуни дейилади. Демак, мусулмон инсон намоз билан закоатнинг орасини ажратмайди. Бу ҳақда Аллоҳ Таоло Қуръони каримда шундай деган:

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٥٦﴾ (سورة النور/56)

яъни: “**Намозни тўқис адо қилинглари, закоатни беринглари ва Расулга итоат қилинглари, шоядки, раҳм қилинсангиз**”(Нур сураси, 56-оят).

Рамазон ойи хайру саховат ва меҳр-оқибат ойи бўлганлиги учун ҳамда бу ойда бажариладиган барча амалларга ажрлар бир неча баробар кўпайтириб берилишидан умид қилиб мўъмин-мусулмонлар закоатларини ушбу ойда беришга одатланишган.

Қуйидаги ояти карима закоат бериш фарз эканлигига далил ҳисобланади.

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا ... ﴿١٠٣﴾ (سورة التوبة/103)

яъни: “**Мол-мулкларидан уларни у сабабли поклашингиз ва тозалашингиз учун садақа олинг...**”. (Тавба сураси, 103-оят)

Бойлар бир қисм молларини камбағалларга беришлари фарз қилинган. Аллоҳ таоло шундай марҳамат қилади:

وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿٢٤-٢٥﴾ (سورة المعارج/24-25)

яъни: “**Уларнинг мол-мулкларида сўрагувчи ва бечора учун маълум ҳақ бордир**” (Маъориж сураси, 24-25-оят)

Закот бой ва камбағални бир-бирига яқинлаштиради, бой киши ёрдам қилиш севинчи билан яшаса, камбағал эса ўз қалбида бойга нисбатан муҳаббат ва ҳурмат ҳиссини туяди ва хасислик ўртадан кўтарилади.

Закоти берилган мол ҳар қандай бало ва офатлардан сақланиши ҳақида Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай деганлар:

عَنِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "حَصَّنُوا أَمْوَالَكُمْ بِالزَّكَاةِ وَدَاوُوا مَرْضَاكُمْ بِالصَّدَقَةِ وَأَعِدُّوا لِلْبَلَاءِ الدُّعَاءَ" (رواه الإمام أبو داود)

яъни: **“Молларингизни закот (беришлик) билан сақлангиз. Касалларингизни садақа (беришлик) билан даволангиз ва турли бало-офатларга дуони ҳозирлангиз”** (Имом Абу Довуд ривояти).

Абу Ҳурайра розияллоҳу анхудан ривоят қилинган ҳадисда Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам шундай деганлар:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِذَا أَدَيْتَ زَكَاةَ مَالِكَ فَقَدْ قَضَيْتَ مَا عَلَيْكَ" (رواه الإمام الترمذي)

яъни: **“Қачон молингни закотини адо қилсанг, албатта, зиммангдаги бурчни бажарибсан”**, дедилар (Имом Термизий ривояти).

Закот зиммасига фарз бўлган кимса уни кечиктириш билан гуноҳкор бўлади. Чунки, закот фақирларнинг ҳаққи бўлиб, уни бермасдан ўзида ушлаб туриш мумкин эмасдир. Имом Муҳаммад раҳматуллоҳи алайҳ: “Закотни қасддан бермай кечиктириб юрган кишининг гувоҳлиги қабул қилинмайди” деганлар.

Шайтон закот берувчи кишига гўё молини қирқдан бирини берса, моли озайиб кетгандек туйилтириши мумкин. Бироқ молни фақирга бериш билан мол ҳаргиз камаймайди. Балки эгаси ўйламаган томонидан Аллоҳ таоло молини зиёда қилади. Бунга қўйидаги ҳадис яққол далил ҳисобланади:

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам марҳамат қиладилар:

عَنْ أَبِي كَبْشَةَ الْأَنْمَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَا تَقْصَ مَالٌ مِنْ صَدَقَةٍ قَطُّ" (رواه الإمام الترمذي)

яъни: **“Мол-мулк садақа қилиш билан зинҳор камаймайди”** (Имом Термизий ривояти).

Закотда закот берувчига ҳам, олувчига ҳам, улар яшаб турган жамиятга ҳам кўплаб дунёвий ва ухровий фойдалар бор. Шунингдек, у туфайли мулкдор тарафнинг қалби, покланиб, руҳий томондан ўсиб бориши юзага келади.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам Муоз ибн Жабални Яманга волий қилиб юбораётганларида шундай деганлар:

فَأَعْلَمَهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَعْيَانِهِمْ فَتَرُدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ (رواه الإمام البخارى)

яъни: **“Уларга билдиргинки, Аллоҳ таоло зиммаларига закотни фарз қилгандир. Закотни у ернинг бойларидан олиниб, камбағалларига берилур!”**. (Имом Бухорий ривояти).

Анас ибн Молик розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай деганлар:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَيْلٌ لِلْأَغْنِيَاءِ مِنَ الْفُقَرَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يَقُولُونَ: رَبَّنَا، ظَلَمْنَا حُقُوقَنَا الَّتِي فُرِضَتْ لَنَا عَلَيْهِمْ، فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: وَعِزَّتِي وَجَلَالِي، لَأَذْنِبَنَّكُمْ وَأَلْبَاعِدَنَّكُمْ"

(رواه الإمام الطبري)

яъни: **“Қиёмат куни йўқсиллар сабабли бойларнинг ҳолига вой! Қамбағаллар шундай дейдилар: “Парвардигоро! бой кишилар Сен бизга ажратиб берган ҳақларимизни бермасдан зулм қилдилар”. Аллоҳ Таоло шундай марҳамат қилади: “Иззатим ва жалолим ҳаққи, сизни ўзимга яқинлаштираман, уларни эса узоқлаштираман”** (Имом Табароний ривояти).

Имом Ғаззолий раҳматиллоҳу алайҳ айтадилар:

“Аллоҳ таоло ўз бандасига жон неъматини ва мол неъматини бергандир. Бадан ибодатлари жон неъматининг шукридир, молиявий ибодатлар эса, мол неъматининг шукридир”.

Закот бериши вожиб бўлган киши ўз вақтида закотини чиқариб бермаса, моли ҳалокатга учраши ҳақида Оиша розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай марҳамат қиладилар:

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَا خَالَطَتِ الزَّكَاةُ مَالًا فَطُ إِلاَّ أَهْلَكَتَهُ"

(رواه الإمام البخاري)

яъни: **“Қачон бир молга закот аралашса, албатта, уни ҳалок қилади”**

(Имом Бухорий ривояти). Демак, закот бериш қолган молнинг ўсишига, кўпайишига, энг муҳими, баракали бўлишига ва турли бало офатлардан сақланишига сабаб бўлади.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, Аллоҳ таоло бир неча оятларида, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳам бир қанча ҳадисларида бойнинг молида камбағалнинг улуши борлигини баён қилганлар. Шундай экан, ким молининг закотини хасислик ва оч кўзлик қилиб бермаса, барибир ўзи билмаган ҳолда камбағални ҳаққи уни молидан чиқиб кетади. Демак, камбағални ҳаққи барибир чиқиб кетар экан, ундан кўра закот вожиб бўлган вақтни ўзида закотини берган кимса ҳам зиммасидаги фарзни адо қилган бўлади ва закоти берилган молларга ваъда қилинган барча фазилатларга эришади. Дунё ва охиратдаги юксак даражаларга эришади.

Муҳтарам жамоат! Мавъизанинг ханафий мазҳабимиздаги фикҳий масалалар қисмида **закотга тегишли баъзи масалалар** ҳақида суҳбатлашамиз.

ЎМИ Фатво ҳайъати томонидан 2018 йилги закот нисоби 16 000 000 (ўн олти миллион) сўм этиб белгиланди.

Закот бериш хур, ақлирасо, балоғатга етган, мусулмон, нисоб миқдорича маблағга эга, нисобга эга бўлганига бир йил тўлган шахслар зиммасига фарз бўлади.

- закотнинг шарти иккитадир: биринчиси закот олувчига закотни мулк қилиб бериш, иккинчиси эса, закотни бериш ёки ажратиш пайтида закот эканлигини ният қилишдир;
- 85 грам ва ундан ортиқ тиллоси бор киши закот бериши фарз бўлади;
- пул ёки тижорат молларининг қиймати нисобга етса закот бериши фарз бўлади;
- бир кишининг озгина тилло, озгина кумуш, озгина пули бўлса, уларнинг барчаси қўшилганда нисобга етса закот бериш фарз бўлади;
- ишлаб чиқарувчи корхоналарда икки хил мол бўлади. Биринчиси, хомашёлар. Иккинчиси, тайёр бўлган маҳсулотлар. Закот бериш пайтида иккаласининг қиймати ҳисобга олинади. Лекин, завод, фабрикаларнинг асбоб-ускуналаридан закот берилмайди;
- закот фарз бўлган вақтда уни адо этмаган бўлса, неча йил ўтса ҳам закоти зиммасидан соқит бўлмайди;
- ҳозирги солиқларни закот ҳисобласа бўладими? деган савол билан кўп мурожаат қилишмоқда. Ислом уламолари солиқлар ҳеч қачон закот ўрнига ўтмаслигини таъкидлашган;
- яшаб турган уй-жойлари, истеъмолдаги кийимлари, минилиб турадиган улов, озиқ-овқат, пардоз буюмлари (агар тилла, кумушдан ясалмаган бўлса), гавҳар, маржон, ёқут, зумрад (агар сотиш учун сақланмаётган бўлса) касб-хунар асбоблари каби нарсалардан закот берилмайди;
- гаровга қўйган бойлиги, мадомики, гаровга олган киши кўлида экан, ундан закот бериш фарз эмас (*Фатовойи Оламгирия*);
- қарзини бўйнига олмай юрган қарздор кейинчалик қарзига иқрор бўлиб адо этса, ҳақдорнинг зиммасига ўтган йиллар учун закот бериш вожиб бўлмайди. (*Фатовойи Оламгирия*);
- Қарздор киши агар зиммасидаги қарзини берса, пули нисобдан камайиб қоладиган бўлса, у кишига закот фарз эмас;
- ижарага берилган бино, дўкон ва уловлардан закот берилмайди. Балки, улардан тушган маблағ нисобга етса, закот берилади.
- чорва моллари ярим йилдан кўпроқ вақт давомида яйловда ўтлатилса ва нисобга етса улардан ҳам закот берилади. Туянинг сони **5 та** бўлса нисобга етган бўлиб, ундан закот учун битта қўй берилади. Қора молнинг сони **30 та** бўлса нисобга етган бўлиб, ундан закот учун битта бир ёшли бузоқ берилади. Қўй ва эчкининг сони **40 та** бўлса нисобга етган бўлиб, ундан закот учун битта қўй ёки эчки берилади. Тижорат ниятида ўйда боқилаётган ҳайвонларни сони қанча бўлишидан қатъий назар уларни пули ҳисобланади. Агар пули нисобга етса қирқдан бири закот учун берилади.
- **закотни кимларга бериб бўлмайди:** закотни нисоб миқдорича моли бўлган бой кишига, ўзининг ота-онаси, бобо-момосига, ўзининг ўғил-қизларига ва уларнинг фарзандларига, эр-хотин бир-бирига бериш мумкин эмас.
- закотни гуноҳ ва маъсиятга, шунингдек мусулмонларга зарар келтирадиган ҳар қандай ишларга сарфлайдиган кимсаларга берилмайди.

➤ **кимларга берган афзал:** ушбу саволга “Фатавои ҳиндия” китобида шундай жавоб берилган: “Закот ва фитрни беришда энг афзали аввало ака-ука, опасингиллар ҳисобланади. Сўнг уларнинг фарзандлари. Улардан кейин амаки-аммалар, сўнг уларнинг фарзандлари. Тоға-холалар ва уларнинг фарзандлари сўнг юқоридагилардан ташқари қариндошлар. Улардан кейин қўшнилари, касбдошлар, кейин ҳамшаҳарлар ёки қишлоқдошлар ҳақлидирлар.

➤ “Баҳрур роиқ” китобида: “Қарзи бор кишига закот бериш фақирга закот беришдан кўра афзалдир”, дейилган.

Аллоҳ таоло барчамизга ибодатларни ўз вақтида адо қилувчилардан, закотни чин дилдан берувчилардан қилсин. Омин!